

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

НООГЕШТАЛЬТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ (СИНЕРГЕТИЧНИЙ КОНТЕКСТ)

Ходаківський Є.І., д.е.н., проф.
заслужений діяч науки та техніки України
ЖНАЕУ

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В цьому році пройшло 70 з того часу як не стало фундатора української інтелектуальної ідеї розвитку національної економіки України В. І. Вернадського. У своїй праці «Автотрофність людства» (1925 р.). Перший Президент Української академії наук відзначав: «... Ця сила є розум людини, спрямована й організована його воля, як істоти суспільної...» «Біосфера переходить у новий еволюційний стан – у ноосферу, перетворюється науковою думкою соціального людства». Тому можна дивитись у наше майбутнє впевнено. Воно в наших руках і ми його не випустимо!

Таку дозу велетенського оптимізму і віри в торжество гуманістичного розуму, окресленого духовністю випромінюють твори і нині найбільш актуального і сучасного дослідника. І, незважаючи на тривалий депресійний стан та винятково важке становище української економіки, що пов'язано в першу чергу з російською агресією, її майбутнє – в інтелектуальному середовищі цивілізаційної перспективи країн світу демократичної орієнтації.

Вітчизняна наукова думка характерна позиціями фізичної економіки, що започаткована Сергієм Подолинським, розвинута Володимиром Вернадським, а в наш час активізована Миколою Руденком та головою нині діючого наукового товариства ім. Подолинського професором Володимиром Шевчуком.

Мета та методика дослідження. Наукові здобутки вітчизняної школи фізіократів широко відомі не лише науково-професійній, але й широкій громадськості: з чисельних монографій, підручників, посібників, методик, стратегій. Використовуючи фундаментальні положення фізіократів, за мету поставлено здійснити спробу модернізувати їх до вимог часу на основі синергетичної методології, гештальтології та виявити екстерналії (зовнішні, реально досягнуті ефекти) в покращенні сучасного стану економіки України.

Основний матеріал. На початку про реалії сучасної України. Економічна потужність її, яка на початку 90-х років минулого століття складала 7 % валового світового продукту (при питомій вазі 1 % світового населення), так і не ввійшла в коло економічно спроможних країн світу. Гірше всього, що в часи становлення своєї незалежності, економіка потрапила у найбільшу яму рецесії, яку за всіма ознаками соціально-економічного спаду – можна назвати найбільшою в історії існування національних економік світу катастрофою. Смерч такого катастрофічного руйнування економіки зніс з лиця землі більше 5 мільйонів кращих громадян (Бог завжди забирає кращих), що віддали свою працю і здоров'я у неповернуті заощадження, які згоріли у полум'ї гіперінфляції (гідної книги рекордів Гіннеса).

З того часу наступила інша біда, яку за тривалістю та глибиною слід також іменувати гіпертрофічною. Нинішній період економічного стану національної економічної

системи заслугоує назви тотальної депресії, наслідком якої є неспроможність більш 90% громадян забезпечити свої реальні та першонеобхідні потреби за рахунок чесної праці (заробітної плати) чи корпоративних доходів (яких взагалі не існує). І тому, більше 7 мільйонів громадян України заробляють на потреби в країнах далекого і близького зарубіжжя.

Абсолютна більшість тих, що «заробляють» на батьківщині через ту ж від'ємну еквівалентність відтворення життєвих потреб за рахунок реальної заробітної плати, – в стані депресії (депресія людини – депресія країни) та гірше всього працівникам інтелектуальної сфери. Їх доходи не відповідають стандартам оплати складної кваліфікованої праці. Проте саме ноос, тобто розум, інтелект людини має відігравати вирішальну роль в створенні засад нового суспільства (В.І. Вернадський).

З точки зору синергетичної методології, в контексті фізіократичного вчення пізнання економічних і соціальних явищ, джерелом створення додаткової та нової вартості є теперішня чи минула (уречевлена в новаціях) інтелектуальна праця, на відміну від механістичної теорії формування додаткової вартості за рахунок додатково витраченого робочого часу. І скільки б ми не вкладали додаткової праці на власній присадибній ділянці у вирощення врожаю картоплі, використовуючи насіння і матеріал пізніх репродукцій, додаткового результату високої врожайності не отримаємо. А новий сорт, в якому акумульована праця селекціонера, при тих же затратах фізичної праці призведе до значно збільшеного результату.

Нагадаємо, що на зламі епох в еволюції наукового світогляду сталися корінні і незворотні зміни: людство відмовилося від механістичного сприйняття картини світу та механістичної діалектики як ключового методу

пізнання, що розглядає досліджуваний об'єкт як стан закритої системи, ознакою якої є стійка рівновага, яка визначає генеральну ціль керування будь-якою системою.

Таблиця 1

Синергетика та системні дослідження

Системні дослідження (загальна теорія, системний аналіз, системний підхід)	Синергетика
Акцент на статистиці систем, їх морфологічному або функціональному описі	Увага акцентується на процесах росту, розвитку та занепаду систем
Увага приділяється впорядкованості, рівновазі	Хаос відіграє важливу роль у процесах руху системи, при чому не лише деструктивну
Вивчаються процеси організації систем	Досліджує процеси самоорганізації систем
Частіше всього, зупиняючись на стадії аналізу структури системи, абстрагуються від кооперативних процесів	Підкреслює кооперативність процесів, які лежать в основі самоорганізації та розвитку системи
Проблема взаємозв'язку розглядається, переважно, як зв'язок компонентів всередині системи	Вивчає сукупність внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків системи
Джерело руху вбачається в самій системі	Визнає більшу роль середовища в процесі змін, тобто адаптивність системи

Нині передова наукова думка ґрунтується на методології синергетики, тобто методології пізнання закономірностей і процесів самоутворення (штучного утворення структур), створенні умов для самоорганізації та наведення на самостабілізацію систем (Г. Хакен).

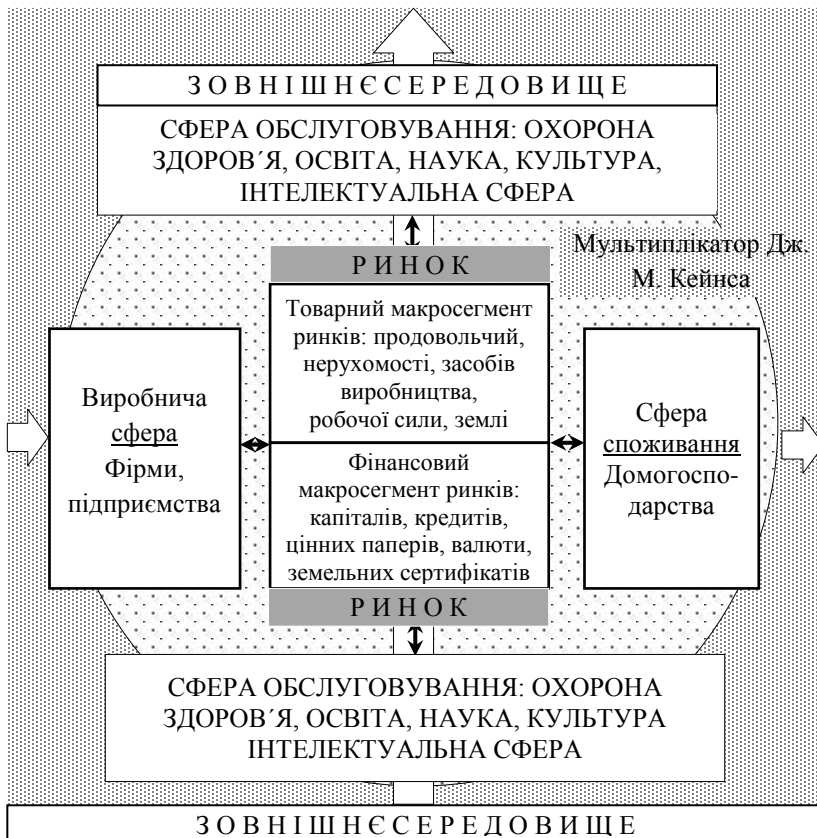

Рис. 1. Стержневий гештальт розвитку інтелектуальної економіки

Для України як країни з ринковою економікою, яка в теперішній час активізується на міжнародній арені освоєння методології синергетики матиме вирішальне значення. При цьому головним інструментом синергетичного інструменту моделювання ми обрали гештальтну конструкцію, що побудована на нашій теоретичній уяві та поєднанні принципів гештальтології: схожість, близькість, суміжність, замкнутість, що

формують головний інструмент цілісності, холізму (Х. Еренфельс, В. Кьолер, М. Вертгеймер та ін.)

При формуванні гешталту (образу уяви) за її основу і вершину взято інтелектуальний сектор (охорона здоров'я, освіта, наука, культура), в центральній частині – ринок, врівноважений товарним і фінансовим макросегментами, а умови функціонування – мультиплікатор рівноваги, яку забезпечує залучення інвестицій і, згідно постулатів синергетики, посилення взаємодії із зовнішнім середовищем, зокрема, за вектором, визначеним гуманістичним європейським світом.

Активізація дії внутрішнього середовища вимагає нормалізації системи оплати інтелектуальної праці за еквівалентом складної кваліфікованої, формулу якої визначив ще в 1790 році Адам Сміт: праця спеціаліста – це подвоєна проста, але це нижня межа для розрахунків, а далі йде наступна тарифікація – бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук.

Поки не існують стандарти ринку землі, як ознака інтелектуальної економіки. Але, цілком очевидно, що товарний та фінансовий макросегмент ринку землі повинні бути збалансованими, тобто товарна маса землі еквівалентна банківській сертифікатній.

Висновки та пропозиції. Геній В. І. Вернадського прозирає в XXI ст. через становлення інтелектуальної економіки, що поєднує інформаційну, економіку знань та інтелектуальну власність.

При нинішньому стані, використовуючи методологію синергетики розвитку інтелектуальної економіки, екстерналією буде активізація партнерства з зовнішнім середовищем європейського співтовариства на основі механізмів україно-іноземного партнерства.

Активізація дії внутрішнього середовища вимагає нормалізації систем оплати інтелектуальної праці за

еквівалентами складної кваліфікованої. Законодавче врегулювання товарообігу землі потребує заснування національного земельно-іпотечного банку та його філіалів. Стабілізація фінансової системи повинна здійснюватись на основі грошової реформи методом ревалізації і застосування зіставної із країнами ЄС грошової одиниці – ukr-dollar. Оскільки нинішнє сільськогосподарське виробництво переважно зосереджено в домашніх господарствах, необхідно активізувати кооперативно-сервісні обслуговування СДГ, покращити діяльність агрохолдингів, законодавчо-нормативно закріпити регламент соціально-екологічного та конгломеративного їх насичення.

Список використаної літератури

1. Грабар І. Г. Синергетика економічних систем: навчальний посібник / І. Г. Грабар, Є. І. Ходаківський, О. В. Вознюк [та ін.]. – Житомир: 2003. – 244 с.
2. Іванюк О. В. Інтелектуальна власність: наочно-навчальний посібник / О. В. Іванюк, І. Л. Литвинчук. – Житомир: В. Б. Котвицький, 2014. – 163 с.
3. Є. І. Ходаківський Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К.: «ЦУЛ», 2014. – 276 с.